

Katowice, 29.11.2020 r.

dr hab. Katarzyna Czornik
Instytut Nauk Politycznych
Wydział Nauk Społecznych
Uniwersytet Śląski w Katowicach

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgra Jarosława Indyka
pt. „Rakietowe pociski balistyczne jako element polityki bezpieczeństwa
na przykładzie wybranych państw po 1989 roku”
napisanej pod kierunkiem prof. dra hab. Romana Kochnowskiego**

Przedstawiona do recenzji dysertacja doktorska podejmuje problematykę mieszczącą się w dyscyplinie nauk o polityce i administracji, ale również wkracza w dyscyplinę nauk o bezpieczeństwie. Temat badawczy wybrany przez doktoranta został zdefiniowany w sposób precyzyjny, a jego wybór nie budzi żadnych wątpliwości. Co niezwykle ważne, temat określony jako „Rakietowe pociski balistyczne jako element polityki bezpieczeństwa na przykładzie wybranych państw po 1989 roku” ma charakter nowatorski i jak najbardziej zasługuje na podjęcie w pracy doktorskiej.

Autor recenzowanej dysertacji jako główny problem badawczy wskazał „określenie roli rakietowych pocisków balistycznych dla polityki bezpieczeństwa poszczególnych państw, a także ich znaczenia politycznego na regionalną równowagę sił i wpływu na panujący ład międzynarodowy”. Poza błędem językowym występującym w tak sformułowanym celu badawczym – powinien on brzmieć: znaczenia politycznego **dla** regionalnej równowagi – cel badawczy, mimo że nazbyt ogólny i nieco w swej istocie merytorycznie powierzchowny, został poprawnie określony i należy uznać go za warty uwagi z kilku powodów. Po pierwsze, w literaturze przedmiotu brakuje opracowań na tak sformułowany przez doktoranta problem badawczy. Zwłaszcza w polskiej literaturze politologicznej rzadko podejmowana jest tak specjalistyczna problematyka z pogranicza nauk o bezpieczeństwie. Co więcej, nieliczne na ten temat prace nie dotyczą cezury nakreślonej w temacie dysertacji, a zatem okresu po 1989 roku, ale raczej czasów zimnej wojny i rywalizacji bipolarnej. Po drugie, w literaturze przedmiotu odczuwalny jest deficyt interdyscyplinarnego podejścia do problemu rakietowych pocisków balistycznych i ich wpływu na politykę bezpieczeństwa aktorów państwowych. Wartością

dodaną tak sformułowanego celu badawczego jest zatem fakt, iż specyfika tematu wymaga nie tylko znajomości i zastosowania terminologii z zakresu teorii stosunków międzynarodowych, ale również terminologii z zakresu szeroko pojętej teorii bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego, w tym z dziedziny wojskowości. Po trzecie w końcu, wskazany cel badawczy pracy może i powinien stać się przyczynkiem do szerszej i niezwykle interesującej dyskusji na temat roli, znaczenia i zastosowania pocisków balistycznych w kreowaniu polityki bezpieczeństwa państw (a nawet szerzej – polityki zagranicznej!). Recenzowana dysertacja wzbogaca zatem stan wiedzy na podejmowany w niej temat i wpisuje się w dysputę naukową nad istotą i wykorzystaniem raketowych pocisków balistycznych w charakterze skutecznego instrumentu w polityce państw.

1. Założenia pracy, jej podstawy metodologiczne, źródła

Recenzowana praca liczy (zaledwie) 265 stron. W jej strukturze Autor wyróżnił wstęp, wykaz skrótów, pięć rozdziałów, zakończenie oraz bibliografię. Niestety, w spisie treści Autor nie podał numerów stron poszczególnych części dysertacji doktorskiej. Co więcej, mimo że w treści pracy dosyć licznie pojawiają się tabele, wykresy, obrazki i zdjęcia, jak również diagramy, Autor nie podjął wysiłku na rzecz przygotowania ich spisu. Mając na uwadze, że Autor momentami niemal całe strony poświęca na zdjęcie czy wykres, wartością dodaną i porządkującą byłyby adekwatne do tego spisu zamieszczone na końcu pracy. Warto również dodać, że na końcu dysertacji nie znajduje się streszczenie ani w języku polskim, ani w języku angielskim.

Konceptualizacja badań została przedstawiona przez Pana mgra Jarosława Indyka we wstępie. Należy stwierdzić, że Autor dysertacji zawarł we wstępie przygotowanej rozprawy podstawowe elementy wymagane w pracach naukowych, czyli motywację podjęcia badań, określenie przedmiotu i celu pracy, jak również hipotezy badawcze. Niemniej nie postawił kluczowych dla analizy pytań badawczych, na które poszukiwałby odpowiedzi w trakcie prowadzonych badań. Ponadto wydaje się, że Autor zbyt ogólnie i lakonicznie wskazał najważniejsze pod względem metodologicznym elementy. Jak bowiem podkreślił „(...) dla pełnego zrozumienia zagadnienia, zostaną również opisane inne kwestie” (s. 2). Autor eksponuje tym samym przede wszystkim charakter deskryptywny podejmowanych badań. Co więcej pisze nie o celach szczegółowych pracy, ale o „kwestiach”, wśród których wymienia teoretyczne aspekty bezpieczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem strategii odstraszania i dylematu bezpieczeństwa, teoretyczne i fizyczne aspekty działania pocisków balistycznych, sposoby przeciwdziałania im, jak również opis historycznego i aktualnego stanu arsenałów

rakietowych w skali globalnej, polityczne role jakie mogą przybierać pociski balistyczne, role arsenałów rakietowych w polityce bezpieczeństwa poszczególnych państw, a także – jak podkreśla – największy problem z tym związany, czyli proliferację. Ponadto Autor wskazuje: „Pociski balistyczne posiadają zatem pewne cechy charakterystyczne, które determinują ich znaczącą rolę w stosunkach międzynarodowych. Zatem, na podstawie tych właśnie charakterystycznych cech będziemy w stanie sformułować kolejne hipotezy badawcze, które staną się przedmiotem analizy w niniejszej pracy” (s. 3). Pomijając w tym miejscu poprawność językową należy zauważyć, że Autor dysertacji nie sformułował w sposób wyraźny wiodącej hipotezy badawczej, aczkolwiek dalej pisze o „kolejnych hipotezach”, które jak można domniemywać pełnią rolę hipotez szczegółowych. Problem polega jednak na tym, że w kolejnym akapicie Autor dysertacji już nie nazywa ich hipotezami, ale „cechami”, a to stanowi już zasadniczą różnicę terminologiczną. W zakończeniu dysertacji Autor wspomina z kolei o tezach (s. 232). Jak wnioskuję, Autor nie przyłożył we wstępie, który jest zasadniczy dla podejmowanych badań – większej wagi do terminologii naukowej, co wprowadziło terminologiczny (pojęciowy) zamęt. Na korzyść doktoranta przemawia jedynie fakt, iż owe „cechy”, które powinien był nazwać hipotezami szczegółowymi, sformułował w sposób poprawny. We wstępie rozprawy można zatem odnaleźć trzy hipotezy szczegółowe (s. 3). Pierwsza: „rakietowe pociski balistyczne, szczególnie w połączeniu z bronią masowego rażenia, są niezwykle skutecznym środkiem walki, który może stanowić i stanowi od blisko sześćdziesięciu lat szczególnie elementem [powinno być: element] strategii odstraszenia”. Druga: „sama możliwość posiadania arsenału rakietowego, zwiększa znaczenie i możliwości danego podmiotu na arenie międzynarodowej, a w skrajnych przypadkach, może nadać nawet status mocarstwa ponadregionalnego a nawet światowego. Jednakże, w zależności od sytuacji geopolitycznej, ekonomicznej i militarnej, każdy podmiot będzie inaczej kreowało [powinno być: kreował] rolę posiadanych sił rakietowych”. Trzecia: „(...) na arenie międzynarodowej jest brak skutecznych regulacji prawnych i realnych działań dotyczących rozprzestrzeniania tego środka militarnego. W konsekwencji dochodzi do niekontrolowanej proliferacji rakiet balistycznych, która stanowi jedno z największych zagrożeń dla bezpieczeństwa światowego w XXI wieku”.

Dobór metod badawczych wykorzystanych przez Autora dysertacji doktorskiej obejmuje jakościowe i ilościowe metody badawcze. Jak podkreślił sam Autor metodą dominującą wykorzystaną w pracy jest jakościowa analiza zastanych treści. Niezrozumiałym natomiast pozostaje uzasadnienie dla wykorzystania kolejnej niezwykle istotnej metody jaką jest metoda porównawcza. Autor wskazuje, iż „Dla ułatwienia przekazu niektórych wydarzeń,

zastosowano również metodę porównawczą, której celem było wskazanie tożsamy, a także mogących odróżnić podobne zjawiska” (s. 6). Po pierwsze zdanie tak skonstruowane nie wyjaśnia zamierzeń badawczych Autora, a po wtóre metoda porównawcza nie służy, jak pisze Autor „ułatwieniu przekazu niektórych wydarzeń”. Wydaje się zatem, że Autor nie jest świadomy jakie narzędzia badawcze wykorzystał w swojej rozprawie doktorskiej. A przecież skorzystał i to w sposób zasadny z metody komparatywnej porównując m.in. arsenały rakietowe wybranych przez siebie państw, czy warstwę doktrynalną stanowiącą podbudowę teoretyczną dla strategicznych działań politycznych w skali międzynarodowej analizowanych podmiotów państwowych. Szkoda zatem, że nie ujął tego adekwatnie we wstępie pracy. Autor podkreśla również, że w swoich badaniach posłużył się metodą historyczną w celu wyjaśnienia genezy aktualnych zjawisk politycznych. I ta metoda została użyta w sposób nie budzący zastrzeżeń, podobnie jak metoda prognostyczna, o której Autor również wspomina. Wątpliwa pozostaje jednak metoda behawioralna, o której Autor pisze, że „polegała na obserwacji wybranych podmiotów międzynarodowych w kontekście posiadanych arsenałów rakietowych”(s. 6).

Reasumując należy zatem stwierdzić, że dobór metod badawczych jest właściwy, wątpliwości budzi jednak w niektórych przypadkach uzasadnienie ich doboru i przykłady wykorzystania. Co jednak istotne Pan mgr Jarosław Indyk zaproponował wieloaspektowe badanie wybranego problemu badawczego. Mimo iż z pewnymi uchybieniami metodologicznymi, to jednak zasadniczo w sposób prawidłowy przestawił koncepcję swoich badań.

W bibliografii Autor przedstawił dosyć bogaty zakres wykorzystanych pozycji zarówno polsko- jak i anglojęzycznych (łącznie 29 stron). Warto podkreślić, że Autor w prawidłowy i rzetelny sposób wykorzystał liczne źródła, zwłaszcza te które zostały opublikowane w okresie funkcjonowania układu bipolarnego. Niemniej wśród publikacji nie znalazły się opracowania wybitnych polskich badaczy stosunków międzynarodowych, w tym badaczy szeroko pojętej materii bezpieczeństwa i polityki zagranicznej państwa, by tylko wskazać Teresę Łoś-Nowak, Józefa Kukulkę, Stanisława Bielenia, Ryszarda Ziębę czy Justynę Zajęc.

2. Analiza i ocena zawartości merytorycznej pracy

Doktorant podzielił dysertację na pięć rozdziałów, z których punkt wyjścia stanowi rozdział I zatytułowany „Rakietowe pociski balistyczne – ujęcie teoretyczne”. Rozdział teoretyczny pozostaje nieodłączną częścią każdej rozprawy naukowej. Tym samym powinien zostać przygotowany z należytą mu starannością i rzetelnością terminologiczną. Pan mgr Jarosław Indyk pisząc rozdział I wypełnił to zadanie częściowo. Po pierwsze wątpliwości budzą

tytuły poszczególnych podrozdziałów. 1.1. Teoretyczne aspekty bezpieczeństwa w stosunkach międzynarodowych – tytuł jest nielogiczny. Zrozumiałym byłoby zatytułowanie rozdziału, jako Teoretyczne aspekty bezpieczeństwa. Co jednak równie ważne podejmowane w podrozdziale pierwszym zagadnienia teoretyczne są nazbyt ogólne i nie wyczerpują problemu przybliżenia podstawowych kategorii związanych z teorią bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego. Ponadto, niezrozumiały i zupełnie nieczytelny jest tytuł części 1.2.1. Podstawowe pojęcia. Ta część wymaga doprecyzowania. Na podkreślenie zasługuje natomiast ogromna specjalistyczna wiedza doktoranta w zakresie teoretycznych aspektów pocisków balistycznych, ich genezy, rozwoju, cech charakterystycznych, mechanizmów wykorzystania i poruszania się w przestrzeni, jak również kwestii związanych z szeroko pojętą polityką odstraszania, obroną przeciwrakietową czy sferą zwalczania pocisków balistycznych. Generalnie zatem te fragmenty pracy (w tym właśnie rozdział II „Geneza i rozwój rakietowych pocisków balistycznych” i rozdział III – kluczowy dla pracy – „Polityczne funkcje pocisków balistycznych we współczesnych stosunkach międzynarodowych”), które zostały poświęcone szeroko pojętym kwestiom militarnym, prezentują wysoki poziom merytoryczny. Autor posługuje się w nich właściwą terminologią i dokonuje wysoko wyspecjalizowanej analizy podejmowanych problemów badawczych. W drugim rozdziale dysertacji doktorant przedstawił genezę rakietowych pocisków balistycznych, sięgając do okresu poprzedzającego wybuch II wojny światowej. Kolejno słusznie wyeksponował przełom w dziedzinie rozwoju rakiet balistycznych, jak i w całej kosmonautyce, którego dokonał Wernher von Braun. Jak trzeci etap określił rozwój rakietowych pocisków balistycznych w okresie funkcjonowania układu bipolarnego. Kończąc zaś odwołał się do trzech dekad okresu pozimnowojennego, wskazując w interesujący sposób aktualne możliwości techniczne rakietowych pocisków balistycznych, którymi dysponują wybrane państwa. Z kolei w trzecim rozdziale Autor wymienił i opisał role, które przypisał rakietowym pociskom balistycznym wykorzystywanym w charakterze politycznego instrumentu w polityce bezpieczeństwa państwa. Rozdział ten jest szczególnie ważny dla pracy. Autor słusznie wskazał, że pociski balistyczne są znaczącym środkiem militarnym i mogą pełnić rolę istotnego elementu strategii odstraszania. Ich rola jest zróżnicowana w zależności od sytuacji geopolitycznej, ekonomicznej i demograficznej podmiotu posiadającego arsenał rakietowy. Wśród modelowych ról pocisków balistycznych wymienił odstraszanie symetryczne (charakterystyczne dla okresu zimnej wojny), asymetryczne (relacje USA-Korea Północna czy USA-Iran), instrument przymusu i wywierania nacisku (relacje Chin z innymi państwami w sporze na Morzu Południowochińskim), a także element prestiżu państwa na arenie międzynarodowej wynikający z samego faktu posiadania

pocisków balistycznych, szczególnie o zasięgu międzykontynentalnym (Autor odwołuje się do przykładu Rosji, Korei Północnej, Indii).

Kolejny, czwarty rozdział został przez doktoranta zatytułowany „Rakietowe pociski balistyczne w politykach bezpieczeństwa wybranych państw”. W rozdziale tym został dokonany przegląd najnowszych strategii i polityk bezpieczeństwa wybranych państw. Ubolewam jednak na tym, że doktorant nie pokusił się o porównanie poszczególnych strategii czy wykazanie ich ewolucji i zmian w nich dokonywanych. W rozdziale IV Autor omówił również wybrane aspekty polityki bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych, Federacji Rosyjskiej, Islamskiej Republiki Iranu, państw europejskich, Izraela, Republiki Indii, Islamskiej Republiki Pakistanu oraz Chińskiej Republiki Ludowej. Zupełnie niezrozumiałym pozostaje zaś podrozdział 4.4. Kraje europejskie. Autor poświęca bowiem swoje rozważania tylko dwóm podmiotom – Wielkiej Brytanii i Francji. Zgodnie z przyjętym założeniem należało rozbić ten podrozdział na dwa odrębne. Co jednak istotne, w tej części dysertacji brakuje pewnego uporządkowania. Dostrzegalny jest brak myśli przewodniej przy doborze państw i kolejności ich omawiania. Analiza i wnioski wydają się zbyt ogólne, a momentami nazbyt oczywiste. Również aspekty dotyczące rzeczywistego czy potencjalnego wykorzystania rakietowych pocisków balistycznych przez poszczególne podmioty zostały zbyt mocno uproszczone, a ich omówienie zbyt ograniczone.

Ostatni, piąty rozdział został nazwany „Aktualny stan, prognozy i zagrożenia związane z pociskami balistycznymi”. Autor poświęcił go opisowi konsekwencji proliferacji rakietowych pocisków balistycznych, jak również wskazaniu wybranych odbiorców tychże pocisków. Wskazał zagrożenia jakie mogą wynikać z posiadania rakietowych pocisków balistycznych, w tym budowania poczucia zagrożenia w sąsiednich państwach, możliwości ich użycia przez państwa niestabilne lub organizacje terrorystyczne, jak również wskazał na tzw. „możliwość wojny z przypadku”. Autor dokonał również prognozy dalszego rozwoju pocisków balistycznych, systemów obrony przeciwrakietowej, ewentualnych kierunków proliferacji rakietowych pocisków balistycznych, a także próby określenia czynników mogących doprowadzić do wykorzystania rakietowych pocisków balistycznych w przyszłości.

3. Ocena zrealizowanych założeń

Założenia wyrażone przez Autora we wstępie pracy zostały zrealizowane. Pan mgr Jarosław Indyk poddał weryfikacji trzy hipotezy badawcze, a skutek tych weryfikacji został zreasumowany w zakończeniu. Autor podkreślił, że przeprowadzona analiza dotycząca rakietowych pocisków balistycznych jako elementu polityk bezpieczeństwa poszczególnych

państw umożliwiła znalezienie odpowiedzi na najważniejsze z punktu widzenia pracy pytania (szkoda zatem, że nie skonkretyzował tych pytań we wstępie). Na pozytywną ocenę zasługują jednak wnioski, które Autor rozprawy zaprezentował. Jak bowiem podkreślił, pociski balistyczne rozpatrywane w aspekcie politycznym pełnią nie tylko znaczącą rolę w poszczególnych strategiach bezpieczeństwa podmiotów międzynarodowych, ale w sposób niebagatelny wpływają również na kształtujący się ład międzynarodowy. Determinanty tego zjawiska słusznie wskazał jako następujące: 1. rakiety balistyczne, szczególnie w połączeniu z bronią masowego rażenia, są niezwykle skutecznym środkiem walki; 2. znaczenie militarne pocisków balistycznych wpływa bezpośrednio na ich atrakcyjności, co z kolei implikuje permanentne zapotrzebowanie na nie; 3. w wyniku powyżej wskazanych determinant dochodzi do rozwoju jakościowego, ilościowego, a także proliferacji pocisków balistycznych, co stanowi z kolei jedno z największych zagrożeń dla bezpieczeństwa międzynarodowego. Autor rozprawy doktorskiej podkreślił również pozytywną weryfikację tez badawczych zaprezentowanych we wstępie rozprawy doktorskiej (aczkolwiek we wstępie pisał o hipotezach).

4. Ocena językowa, redakcyjna i terminologiczna

Pod względem językowego i redakcyjnego opracowania niniejszą dysertację doktorską należy ocenić jako dosyć przeciętną. Język pracy, strona redakcyjna i edytorska stanowią najsłabsze elementy pracy. Niestety zatem język pracy budzi ogromne zastrzeżenia. W wielu miejscach dominuje język kolokwialny, zamiast formalnej, naukowej narracji. Ponadto, Autor wielokrotnie posługuje się pierwszą osobą liczby mnogiej stwierdzając na przykład: „(...) przejdziemy do politycznych ról” (s. 2); „będziemy w stanie sformułować” (s. 3); „będziemy w stanie stworzyć” (s. 24); „zdefiniujemy” (s. 24); „Nasze rozważania (...) rozpoczniemy od płaszczyzny semantycznej” (s. 25); „(...) określeniem, którym będziemy się posługiwać” (s. 28); „Nasze rozważania zaczniemy jednak od ogólnej refleksji” (s. 46) itd. Należy zatem postawić pytanie kim są artykułowani „my” i wspólnie z kim Autor pisał rozprawę doktorską? Co więcej, w dysertacji dostrzegalne są liczne literówki, błędy stylistyczne, czy logiczne. Można postawić hipotezę, że Autor nie sprawdził dokładnie swojej pracy pod względem językowym, dlatego też pozostaje ona językowo i redakcyjnie niedopracowana. Dla przykładu błędy pojawiają się już w spisie treści: 1. Zapis w podrozdziale czwartym „4.4. Kraje Europejskie” – przymiotnik zapisany wielką literą; 2. W spisie treści pojawia się zapis „Bibliografi” zamiast Bibliografia (literówka); 3. We wstępie pojawia się nielogiczne stwierdzenie „w arsenałach świata”; „Zimnej Wojny” – pisane wielkimi literami; „To twierdzenie jest daleki od prawdy” – zamiast „dalekie” (literówka); „przejrzeć się

problematyce” zamiast „przyjrzeć się problematyce”, czy stwierdzenie, że „rozdział okraszony jest licznymi przykładami”. Niestety w dalszej części pracy nie jest lepiej („w połączeniu z bronią masowego rżenia – zakończenie pracy s. 232). Błędy językowe obniżają tym samym wartość merytoryczną recenzowanej dysertacji doktorskiej.

Również pod względem edytorskim praca budzi zastrzeżenia. Autor nie przyłożył większej wagi do zapisu materiałów zamieszczanych w przypisach. W zapisie poszczególnych źródeł pozostaje niekonsekwentny i niespójny. Co jednak wzbudza największe wątpliwości to fakt, że Autor rozprawy w wielu źródłach nie podaje stron. Dla przykładu rzecz dotyczy m.in. przypisów numer: 1, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 16, 21, 24, 25... itd. Wątpliwości budzą również zamieszczone w treści pracy – jako swego rodzaju wizualizacja skomplikowanych procesów – zdjęcia, wykresy czy diagramy. Niestety Autor nie wskazał ich pochodzenia, a przy tzw. „Opracowaniach własnych” nie podał źródła lub źródeł, które stanowiły podstawę opracowania własnego.

Krytyce należy poddać również podział zbioru wykorzystanej literatury zawartej w bibliografii. Autor rozpoczyna od bardzo ogólnego podzbioru, który określa jako „Źródła”. Jest to zupełnie niezrozumiałe i nieuzasadnione. Czy zatem dokumenty, monografie czy artykuły zamieszczane w czasopismach specjalistycznych, a nawet materiały zamieszczane w Internecie nie są zdaniem Autora źródłami? Na drugim miejscu Autor wymienia „Encyklopedie, leksykony, słowniki”, a dopiero na trzecim opracowania zwarte, wśród których powinny znaleźć się wyróżnione w odrębnym podzbiorze owe „Encyklopedie, leksykony, słowniki”. Kolejno wylicza artykuły naukowe, aczkolwiek większość z nich posiada błędny zapis bibliograficzny np. pozostawione są strony, a czasopisma naukowe nie są wzięte w cudzysłów. Autor w ogóle nie wyróżnił najważniejszego podzbioru – dokumenty, analizy, raporty.

Na korzyść Autora dysertacji przemawia natomiast prawidłowo wykorzystana terminologia naukowa w poszczególnych rozdziałach, zwłaszcza ta wysoce specjalistyczna dotycząca materii raketowych pocisków balistycznych i ich wykorzystania w charakterze instrumentu polityki wybranych przez Autora państw.

5. Konkluzje

Dysertacja doktorska mgra Jarosława Indyka pt. „Raketowe pociski balistyczne jako element polityki bezpieczeństwa na przykładzie wybranych państw po 1989 roku” stanowi interesujące i wartościowe dzieło, które cechuje oryginalne ujęcie problemu naukowego. Przedstawiona praca zasługuje na pozytywną ocenę. Autor dowiódł, że posiada duży zasób

wiedzy teoretycznej w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce i administracji, ale również cechuje go ogromny zasób wiedzy wysoce specjalistycznej z pogranicza nauk o bezpieczeństwie. Autor opanował umiejętność samodzielnego prowadzenia badań naukowych. Tym samym uważam, że recenzowana praca doktorska spełnia wymagania, jakie stawia rozprawom doktorskim art. 13, ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r., poz. 1852). Wnoszę zatem o dopuszczenie Pana mgra Jarosława Indyka do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

dr hab. Katarzyna Czornik
Instytut Nauk Politycznych
Uniwersytet Śląski w Katowicach